

חפצים ומגע: הנגשת התרבות החומרית לקהילה

אירית נרקיס

שתפקידי מזמן לי, לעבוד במגע ישיר עם החפץ המחזאלי. מדוע בעצם, חשוב לנו לגעת בחפצים? כלום ניתן לאפשר ל"סתם אנשים" גישה קרובה יותר לחפצים מחאליים בלי שייגרם נזק לאוספים? איך יוצרים איוון נכון בין שימוש לשימור? ומהו השימור 'הנכון' לחפץ?

המאמר יעסוק בחשיבות הנגישות של אנשים לחפצים במחאון, בחשיבות המגע עם חפצים, ובכלל זה, במשמעות החינוכית והטיפולית, כמו גם בסיכונים העולים מדילמת השימור – שימוש ובשיקולים תאורטיים ומעשיים הכרוכים בהטיית הכף לטובת שימוש זהיר.

האובייקט האבוקטיבי

את המונח "האובייקט האבוקטיבי" טבע זיגמונד פרויד. זהו חפץ שבכוחו לעורר את עולמנו הפנימי - רגשות, זיכרונות, תגובות (Bollas 2009: 86). בולאס מסביר, כי המגע עם חפצים מאפשר לתינוק ללמוד את ההבדל בין "אני" ל"לא אני" ולפתח מערכת יחסים עם סביבתו (Bollas 2009: 70). כמבוגרים, המפגש עם חפץ חדש עדיין עשוי לרגש, זוהי הזדמנות ליצור קשר עם אובייקט ועם מה שהוא מעורר בנו, קרי עם התת-מודע (Bollas 2009: 71).

נגישות

לנגישות במחאון מגוון משמעויות. במובן הבסיסי ביותר הכוונה לנגישות פיזית ולאופן התצוגה, בהתחשב בכל אדם ובכל גיל. בנוסף, הכוונה לנגישות כלכלית, בהתייחס להישג ידו של קהל רחב מבחינה כלכלית - מחיר הכניסה, מחירים בחנות המזכרות וכיוצא בזה. היבט אחר הוא נגישות פחות קונקרטית, מבחינה רגשית או עמדתית. במקרה זה נשאל האם יש לי דעה קדומה על המחאון? האם המבנה מאיים ואינני רוצה להתקרב אליו כלל? היבט חשוב נוסף הוא הנגישות האינטלקטואלית, זו מתייחסת לעושר המידע המופק ולעוצמת החוויה מהביקור במחאון.

למה מגע?

את רוב המידע על סביבתנו אנו מפיקים מראיה. חושים אחרים תורמים לתפיסתנו, אך חוש הראיה הוא החזק ביניהם (Spence 2007: 46). לאנשים עיוורים או לקויי-ראייה יידרשו חושים נוספים כדי ליהנות מביקור במחאון. אחד העזרים שאנו משתמשים בו במנצ'סטר הוא השמעת תיאור מילולי של חפצים בתצוגה. אמצעי נוסף הוא כמובן מגע. קבוצה מקומית של עיוורים ביקרה לאחרונה במחאון. לאחר סיור מודרך מלווה בתיאור התערוכה על מצרים העתיקה, השתתפו חברי הקבוצה במפגש סביב חפצים מהאוסף המצרי של המחאון. בחרנו חפצים שאפשר להפיק ידע רב מהנגיעה בהם: תבליטים, חפצים בעלי מרקם מעניין,

מילות מפתח: חפצים, תרבות חומרית, קהילה

תקציר

מאמר זה עוסק בדילמה מוזאלית מרכזית ומוכרת ברחבי העולם - בין שימור לשימוש. בשנים האחרונות הולכת ומתגבשת הסכמה בקרב מוזאונים ברחבי העולם באשר לחשיבות הקהילה, למעורבות בהפעלת מוזאונים ולנוכחותה בתוכם. תחושת הבעלות המשותפת של קהילה המעורה במוזאון או באתר היסטורי מקומי מעצימה את הקהילה מזה, ומחזקת את מעמדו של המוזאון כמסד תרבות וכבלי חברתי מזה. בד בבד עם התובנה הזאת מתברר שעל המוזאון - המוסד ואוספיו - להיות נגיש לקהל המשתמשים בו. אך מה טיבה של נגישות זו? האם היא פיזית או אינטלקטואלית? והאם היא כוללת גם מגע ממש עם חפצים מוזאליים? חשיבותם של חפצים להתפתחות אינטלקטואלית ופיזית של ילדים מבוססת היטב בספרות החינוך והפסיכולוגיה. המחקר חוזר ומציין את יצירת הקשר הבלתי אמצעי בין האדם והחפץ כזו המאפשר תהליכים קוגניטיביים ורגשיים חשובים. בהקשר המוזאלי, אינטראקציה ישירה עם חפצים יכולה לתרום הרבה יותר מצפייה פסיבית מבעד לוויטרינה. הידיעה, למשל, שבידך מונח חפץ בן אלפי שנים או תחושת המרקם של מאובן יכולים לעורר תגובה רגשית ולפתח דמיון ויצירתיות. התובנות והידע הנרכשים מתוך חוויה כזו יהיו עמוקים יותר וישארו אתנו לאורך זמן. הנגיעה בחפצים היא חלק בלתי נפרד מהעבודה המקצועית במוזאון; היא מאפשרת לנו לחקור חפצים ולהבינם. מדוע לא תיהנה קהילת המבקרים במוזאון מהאפשרות של היכרות מקרוב עם חפצים אבוקטיביים - מזמני וזיכרונות ותחושות? אם אנו אפטרופוסים של אוספים בשם הקהילה, הרי שיש לקהילה זכויות נגישות לחפצים אלה. דוגמאות לצד המעשי - כיצד יוצרים אפשרויות חשיפה לעושר התרבות החומרית בלי להזיק לאוספים שאנו אמונים על שימורם - מובאות לאורך המאמר.

הקדמה

"לגעת בעבר" הוא סרט קצר שהפיקה רשות העתיקות ביוני 2012. הסרטון מראה סיור במחסני הרשות. האוצרת ד"ר חווה כץ, מתחום אוצרות המדינה, מדריכה את הסיור המראה את העושר המרהיב של ממצאים ארכאולוגיים. הקריין מספר כי "רק חוקרים מוכרים על ידי רשות העתיקות יכולים להיכנס לכאן", ומוסיף: "כל השאר יזכו לראות את האוצר הזה במחאונים, וגם זה - לעתים נדירות". בהמשך מצהירה ד"ר כץ בלא מעט התרגשות: "ההתלהבות הגדולה זה לגעת בעבר". (רשות העתיקות, 2012).

כמשמרת במחאון אני שותפה להתרגשותה, ומחויבת להוסיף שהתלהבותם של מבקרים הנוגעים בחפצים מן המחאון אינה נופלת מזו של ד"ר כץ. אינני סבורה שזכותם נופלת מזו של "חוקרים מוכרים". אני מודעת לזכות המיוחדת

עם העולם בעזרת חפצים. באמצעות משחק הם יוצרים אזור ביניים בין "אני" ל"לא אני". זהו איזור מעבר בו הילד מפתח את האבחנה בין חפצים או מושגים שאינם חלק ממנו אך גם אינם בעולם החיצוני (Winnicott 1971: 1). עם התפתחותו, אנו מפתחים הבנה למקומם של חפצים – הן באופן מעשי והן במובן של המשמעות שהם נושאים עבורנו. בולאס טוען כי שימוש זה באובייקטים מאפשר לנו לפתח ולבטא את עצמנו (Bollas 2009: 90). כיום קיימת הסכמה על חשיבותה של למידה המבוססת על חפצים, הן בבתי-ספר והן באוניברסיטאות (Chatterjee and Duhs 2010). במחאון מנצ'סטר פועלת תכנית נרחבת של פעילויות לבתי ספר יסודיים ותיכונים הכוללת נגיעה בחפצים. החפצים נלקחים מאוספי המחאון – אין מדובר בחפצים "סוג ב" או בהעתקים. בבחירת החפץ מובא בחשבון התאמתו לפעילות גם מבחינת שימורו. שיקול נוסף וחשוב בבחירת החפצים הוא הערך הלימודי שלהם, דהיינו, איזה חפץ יתרום להעברת המסר הדידקטי של הפעילות (Narkiss and Tomlin 2008).

ההקשר הטיפולי

בעשור האחרון גובר השימוש בחפצים מחזאיים בתחום הטיפולי. במחאון מנצ'סטר ניהלנו שני קורסי יצירה לבעלי בעיות נפשיות ששאבו השראה מהאוספים. בראשון יצרו המשתתפים ספרי קולאז' ובשני כתבו שירה - אישית וקבוצתית. שני הקורסים נהנו מהגישה הישירה לאוספי המחאון. ביקורים במחסנים, שיחות עם אוצרים והאפשרות לבחון חפצים מקרוב ולגעת בהם סיפקו את ההשראה. הקורסים שיפרו את רווחתם הנפשית של המשתתפים, חיזקו את תחושת השייכות לקבוצה ואת השייכות החברתית בכלל. הם למדו דברים חדשים וביטחונם העצמי התחזק. הביקורים במחסני המחאון והגישה הישירה לחפצים נתנו למשתתפים תחושה של ייחוד חכות יתר (Froggett et al. 2011: 39-42).

והשאר...

לפני שנים מספר עבדנו במחאון עם קבוצות של פליטים מארצות שונות. בחלק הראשון כיוונו לעזור לפליטים להשתלב בחיים במנצ'סטר ולעזור להם בלימוד האנגלית. בחלק השני ביקשנו לעזור להם לשמור על זהותם המקורית ועל גאווותם בתרבותם. הקבוצות בחרו במחסני המחאון חפצים מתרבותם ושוחחו עליהם. השיחות הוסרטו, וכך נותר תיעוד של הפעילות. קבוצות אלו סיפקו לנו פרטים וידע על חפצים באוסף שלנו שלא היינו מודעים להם והייתה בכך הצלחה נוספת גם עבורנו.

בחיי אנשים בוגרים יש לחפצים מקום מרכזי, ולא רק למטרות מעשיות. כמו בינקותנו, אנו ממשיכים לחפש את החוויה שחפץ תורם, וממשיכים לחזק את ההפרדה בין "אני" ל"לא אני" המאששת את עצמיותנו (Turkle 2007: 314), ובכך אנו תוחמים את מה שחשוב לנו ומגדירים אותו מחדש. נגיעה בחפץ היסטורי נותנת לנו את התובנה והתחושה של בעליו הראשון של החפץ (Classen 2006: 277). מגע גם מעצים את תחושת הבעלות שלנו – לא בעלות אישית אלא בעלות

וכאלה שאפשר להחזיק בכף היד ולקבל בקלות מושג כולל של החפץ. הקדמנו הסבר על שבריריות החפצים, וכיצד יש לגעת ולאחוז בהם. האוצר סיפק מידע על החפצים ועל הקשרם ההיסטורי (איור 1).

חברי הקבוצה היו נלהבים מן החוויה. במכתב התודה ששלחו הדגישו עד כמה נהנו מהמפגש ועד כמה הידע שרכשו נחקק בזיכרונם. כדברי קונפוציוס: "אני שומע – אני שוכח, אני רואה – אני זוכר, אני עושה – אני מבין". בעבור המבקרים העיוורים, המגע הוא-הוא ה"ראיה".

מחקרים בפסיכולוגיה קוגניטיבית מראים, כי גם לאנשים שכל חושיהם בריאים ופעילים נגיעה בחפץ עוזרת בזכירת מידע מושמע, ולמידה רב-חושית משפרת את הזיכרון לטווח ארוך (Gallace and Spence 2008: 178-179) והיא אפקטיבית יותר מלמידה דרך טקסט בלבד (Romanek and Lynch 2008: 284). לעשייה ולשימוש פעיל בחפצים מקום מרכזי בחינוך ילדים וסטודנטים (Chatterjee and Duhs 2010). לפיכך, למידה המבוססת על חפצים מפתחת חשיבה יצירתית ומיומנויות בפתרון בעיות ומגבירה אותן.

איור 1. קבוצת עיוורים במפגש סביב חפצים במחאון

ההקשר החינוכי

הפסיכולוג פיאג'ה כתב רבות על פיתוח החשיבה אצל ילדים (cf. Piaget and Inhelder 1958). הוא טען כי ילדים מפתחים את חשיבתם ההגיונית דרך הקונקרטי, אך סבר כי תפקידם של חפצים כעזרי חשיבה נעלם עם בגרותנו (Turkle 2007: 6). הפסיכולוג ההתפתחותי וויניקוט כותב על הדרך בה תינוקות וילדים קטנים יוצרים מערכת יחסים

ושבריריותם של החפצים בצירוף התנהגותו של מי שמנחה את הפעילות. אם אנו זהירים ושקולים כשאנו מרימים חפץ, יחקו המשתתפים את התנהגותנו ויהיו זהירים – אולי אף יותר. עוד בהקשר זה: קיימת נטייה טבעית להציג חפצים רבים, אם בפעילות לימודית או בשולחן מגע. מניסיונו מסתבר, כי ריבוי חפצים מעודד את המגע האקראי, פשוט מתוך הרצון לגעת בכול ולא להחמיץ דבר. מיעוט חפצים על השולחן יקלו על מיקוד תשומת הלב.

מגע בעל משמעות ומלמד, אם כן, הוא הרבה יותר ממגע אקראי, ולהתבונן פירושו יותר מסתם לראות (Hein 2007: 79-80) בהיסח הדעת. מה שהופך את האינטראקציה לבעלת משמעות היא תשומת הלב המכוונת של המשתתפים במפגש עם החפץ. את ההכוונה הזאת מוטל על המחזאן לתת בניהול הפעילות ובבחירת החפצים.

איור 2. קבוצת ילדים בשעת פעילות במחזאון

סיכונים

למחזאונים שתי מטרות עיקריות והן סותרות זו את זו. האחת לשמר אוספים והאחרת להנגיש אותם לציבור. דיכטומיה זו מקשה על קבלת החלטות בעניין ביטחונם של אוספים (Ashley-Smith 1999: 35). מניסיונו במנצ'סטר תאונות עם תלמידים או מבקרים הן נדירות מאוד. למותר לציין כי תאונות קורות גם מאחורי הקלעים, לאוצרים ולמשמרים. בכל פעם שנבחרים חפצים לשימוש פעיל, הדיון כולל משמר, אוצר ומנהל הפעילות. זוהי הזדמנות לשקול מה הם הצרכים הפדגוגיים, מהן המגבלות הפיזיות של החפצים ומהי משמעותם באוסף – דהיינו, עד כמה הם נדירים וחשובים לאוסף. דיון פתוח וגמישות הם המפתח לקבלת החלטות. האלמנט החשוב ביותר בשימוש בטוח בחפצים במחזאון הוא מדעות לסיכונים. אנו נוהגים לתת הדרכה לכל מי שעשוי לעבוד עם חפצים – צוות המחזאון, מתנדבים ומחנכים. המחנכים והמתנדבים יכולים להעביר את המסר לקבוצות הילדים והמבקרים.

כך, לא רק אוצרים ומשמרים מצויים בעיסוק באוספים אלא גם אנשי חינוך ומתנדבים, ואף המבקרים. ולכולם חזקה ניכרת על המחזאון ועל אוספיו.

של קולקטיב, והגאווה שלחפץ זה יש קשר לקהילה שלנו אף מחזקת את תחושת השייך החברתי. זהו קשר שמקרב את המחזאון לקהילה.

איזה מגע?

מובן שחפצים רבים במחזאונים פגיעים מדי למגע. כמו כן ברור, כי הנגיעה בחפצים מסוימים, כגון תמונות וציורים, לא תועיל לנו בהרבה להבנתם. חשוב גם לומר, כי מגע לשמו אינו סיבה מספקת למגע פיזי בחפץ מחאלי. מגע לשמו מסתכן בהפיכת החפץ לשריד מקודש (Pearce 1992: 243, 197, 1985). לחילופין, מגע אקראי יהפוך את החוויה לשגרתית והמבקרים לא יהיו מודעים למשמעותו של החפץ ולייחודו. חפצים אינם מדברים בעד עצמם – עלינו ללמוד איך לבחון חפץ ולהוציא ממנו מידע (Candlin 2010: 7). עלינו גם ללמד כיצד לאחוז בחפץ בלי לגרום לו נזק. בעוד שבעידן הדיגיטלי המידע זמין ומידי, תשומת הלב הנדרשת לבחינה אמיתית של חפץ מזמנת חוויה חושית שונה, עמוקה יותר. המגע מאפשר מפגש עם פרטים כמו מירקם ומשקל שלא ניתן ללומדם באופן וירטואלי בלבד (Were 2008: 124-127).

אם כך, בהקשר המחאלי "מגע" הוא יותר מהנחת יד או אחיזה אקראית. על האוצר, המשמר או המנחה המיומן לערוב לכך שכאשר אנחנו מביטים בשקידה בחפץ, שמים לב לכל פרט, האינטימיות של האינטראקציה תניב תועלת ותספק מידע, בוודאי יותר ממגע פיזי אקראי. בתכנית לימודים שפותחה במחזאון מנצ'סטר השתמשנו בכדים יוניים אדומי-דמויות מן המאה החמישית לפני הספירה. המוטיבים על כדים אלו מראים אלים, לוחמים וחיות והם מקור בלתי נדלה ליצירה אמנותית ונרטיבית. הכדים, כמובן, שבירים וערך הביטוח שלהם נמדד באלפי ליש"ט. אחרי דיון מקיף שהתקיים במחסן הארכאולוגיה של המחזאון, והשתתפו בו האוצר, המשמרת והמחנך, כשהכדים מונחים לפנינו, נמצא הפתרון המעשי לביטחונם של הכדים: הם נקבעו בוויטריות שאפשר לפתוח. הוויטריות כוסו בבד לפני שהילדים נכנסו לחדר והמחנך הוריד את הכיסויים בדרמטיות לפני פעילות הציור. הילדים קראו קריאות השתאות והבינו גם בלי שנאמר להם מפורשות, כי אלו חפצים מיוחדים מאוד והם ציירו את הדמויות שעל הכדים בריכוז רב (איור 2). בחלק אחר של הפעילות הם גם נגעו בחפצים אחרים ובחנו אותם תוך כדי אחיזה.

מדוגמה זו עולה כי אין צורך לנקוט עמדה דיכטומית של "נוגעים או לא". ילדים ומבוגרים כאחד מבינים, כי ניתן לאחוז בזהירות בחפצים מסוימים, באחרים ניתן לגעת בזהירות בלי לאחוז, ויש חפצים שמונחים על השולחן ואפשר לבחון אותם מקרוב, אך אין לגעת בהם. המבקרים מבינים, כי קיימות רמות שונות של נגיעה, והן נקבעות על-פי שבריריות החפץ ונדירותו. בנוסף, אף שאנחנו שואפים להגביר את הנגישות של החפצים במחזאון, יש לדעתי חשיבות רבה לשמירה על הייחוד שבחוויה. אנו חוזרים כאן למגע בעל המשמעות, הלא-אקראי. תאטרליות עשויה לספק את סמן הייחוד, אך במרבית המקרים יהיה זה ההסבר על ייחודם

החפץ במחזור

(Lowenthal 1985: 385). עובדי מחזור, ובמיוחד משמרים, נוהגים לראות את ההיסטוריה של החפץ כמסתיימת ברגע שחפץ נכנס למחזור. טיפולי השימור והשינויים בהתייחסות לחפץ "לא נחשבים" - הם מחוץ ל"היסטוריה האמיתית" של החפץ. אך מובן שזה אינו המצב. העובדה שהחפץ נבחר לשכון במחזור גורמת לשינוי ביחס אליו, באחסונו, בהצגתו. ברגע שאנו משמרים חפץ אנחנו מדגישים חלק מסוים בהיסטוריה שלו ומעלימים, אולי בלי אפשרות לחזור בנו, חלקים אחרים ומשמעויות אחרות. מה שאנו מחשיבים שלמות החפץ (אינטגרטיבי), דהיינו שלמותו הפיזית היא רק חלק מהסיפור (Narkiss 2009: 240).

משמרים נוטים להסתתר מאחורי תפיסות של טיפול מינימלי בחפץ והפיכות הטיפול. אלו הם כמובן עקרונות שימושיים, אך טובתו של החפץ גם היא למעשה גם תירוף – שהרי החפץ עצמו חשוב רק אם בני-אדם מחשיבים אותו. בחירת הטיפול בחפץ מושפעת מאופנות בתחום השימור, מהחשיבות החברתית של החפץ ומצרכים אישיים וצורכי החברה. אין טיפול אחד 'נכון' (Muñoz Viñas 2005: 192). עלינו, אם כך, להיות מודעים לסיבות שאנו בוחרים בטיפול זה או אחר ולחשוב לא רק על החפץ אלא גם על האנשים שיש להם חלק בחפץ.

סיכום

במאמר זה הצגתי דוגמאות להרחבת הנגישות לחפצים מחאליים ואת היתרונות הרבים שהם מקנים, הן למגוון קבוצות במחזור הן לקהל הרחב. בפעילות מחאלית זו קיימות נקודות של שיווי משקל עדין: בין שימוש לשימור, בין הדור הנוכחי לדורות הבאים, בין אינטרפרטציה לאינדוקטרינציה.

הנקודה הברורה ביותר היא המפגש המורכב בין שימוש לשימור. מובן שכל מחזור חייב לשמור על אוספיו ולשמרם, אך במחזורים מאחסנים יותר חפצים משניתן להציג. אוספים גדולים מצויים במחסנים במשך עשורים, כאבן שאין לה הופכין, ונשאלת השאלה מדוע הם נשמרים? אם למען הדורות הבאים, הרי שלדור הזה יש זכויות שוות. עלינו לאפשר נגישות היום בלי לשכוח את צורכי המחר. עלינו לפתח אסטרטגיות בניהול אוספים שייקחו בחשבון צורכי שימור, צורכי מחקר ונגישות בעשורים הבאים.

הנגישות האינטלקטואלית לאוספים חשובה לא פחות, עלינו לחשוב על משמעותם של חפצים הן לאוצרים ולמשמרים והן לציבור הרחב. אם אנו מעוניינים לתת לקהילה חזקה על תרבותה החומרית עלינו גם לאפשר לה לפתח פרשנויות משלה. קיים סיכון שבתהליך פיתוח פרשנות חלופית יאבד מידע אקדמי שנקנה בעמל רב, ובכל זאת על הממסד לוותר על המונופול שיש לו על הפרשנות ולפנות מרחב ליצירתיות (Merriman 2004: 102). על המחזורים ומוסדות התרבות האחרים להעביר לקהילה את המסר, כי הם מתכוונים בריצונות לחלוק עם הקהילה את כוח השליטה התרבותי שלהם ואת הנגישות לחפצים.

ספרה של טורקל אובייקטים אבוקטיביים: חפצים לחשוב איתם (Turkle 2007), ופרסומים נוספים בנושא זה (Candlin and Guins 2009: 3) מאפשרים לומר, כי החפץ 'חזר לאופנה'. לא מפתיע לגלות, כי הדבר נכון גם בהקשר המחאלי. בעשור האחרון אנו מוצאים שמדגישים יותר את חשיבותו של החפץ ואת פיתוח אפשרויות השימוש בו. מחזורים בבריטניה נדרשים כיום להיות יותר נגישים לציבור, לא אחת תקציביהם תלויים בכך שגישה לאוספים תהיה רבה יותר (Candlin 2007: 89-90, Merriman 2004: 101, Candlin 2010: 143-144).

מדוע חפצים כאלה חשובים לנו? האם המשמעות שלהם טבועה בהם? משמעות ניטעת בחפצים על-ידי בני אדם, על ידי קבוצות חברתיות רחבות יותר או פחות. חשיבות מקבלת גושפנקה מבעלי השפעה בקבוצה החברתית ומשמעויות אלו משתנות במשך הזמן, עם שינויים חברתיים. רעיונות חברתיים זקוקים להתגלמות מוחשית בחפצים, ולחפצים אין משמעות בלי מסגרתם החברתית. חפצים ורעיונות אינם שני דברים נפרדים אלא חלק מאותו צירוף חברתי (Pearce 1992: 21). המשמעות המשתנות של חפצים נערמות זו על זו ויוצרות את הביוגרפיה של החפץ (Pye 2001: 64). כניסתו של חפץ למחזור מציינת שינוי גדול בתולדותיו. זהו שינוי בהקשר – מעבר מיום יומיות לייחוד, לרוב מחפץ בשימוש למוצג. מעטים הם החפצים שנוצרו כדי להיות מוצגים במחזור. אפילו נשאר החפץ במקומו המקורי, למשל ציור קיר או פסיפס באתר ארכאולוגי או היסטורי, הרי שההקשר הראשוני השתנה וכך גם המשמעות. וכמובן, לא מדובר ב"חוסר מעש", אלא בפונקציה שונה. מידת השינוי אינה זהה בכל המקרים, אמנם לא נשתה את הקפה של הבוקר מכד עתיק, אך תמונת שמן בגלריה תיתלה באופן דומה מאוד לזה שנתלתה בטירתו של אציל.

ה'פונקציונלי' נתפס לרוב כמלה גסה בעולם המחאלי, אך הפונקציה של תליית תמונה בגלריה וחשיפתה לאור ולאבק אינה שונה למעשה מהפעלת רכבת קיטור (Michaeliski 1994: 251). אם נתחזק קטר מן המאה ה-19 כך שניתן יהיה להפעילו, החלקים המקוריים יישחקו אט אט ויהיה צורך להחליפם בחדשים. ייתכן שברבות השנים לא ייוותר ולו חלק אחד מהקטר המקורי. השאלה המתבקשת היא, מה חשוב יותר – שימורם של ברגים ולוחות מתכת או שימורם של ידע וטכנולוגיה והאפשרות לחוות קיטור, עשן ורעש? לבסוף, כדאי לזכור, כי בכל מקרה ימי הקיטור חלפו וגם אם הקטר פועל הוא עבר שינוי של הקשר, ועכשיו הוא חפץ בעל משמעות תרבותית או היסטורית או חברתית ולא עוד כלי תחבורה שימושי.

האותנטיות של החפץ היא ערך חשוב בתרבות המערב, ולא פלא שמשמרים ואוצרים מרגישים מעט לא נוח בשל הרעיון, כי חפץ הוא "אמיתי" ומשמעותו נשמרת גם אם עבר שינויים פיזיים. מרבית החפצים המוחזקים במחזורים עברו שינויים פיזיים בחייהם, ועצם שימורם גרם לשינויים במצבם הפיזי

רשימת מקורות

- רשות העתיקות, 2012, לגעת בעבר, סרט קצר, נצפה: http://www.youtube.com/watch?v=MxYimtlrHTM&feature=player_embedded. 6.3.2013.
- Ashley-Smith, J. 1999, *Risk Assessment for Object Conservation*, Oxford.
- Bollas, C. 2009, *The Evocative Object World*, Hove.
- Candlin, F. 2007, 'Don't touch! Hands off! Art, blindness and the conservation of experience', *The Power of ouch: Handling Objects in Museums and Heritage Contexts*, E. Pye (ed), Walnut Creek, CA, 89-106.
- Candlin, F. 2010, *Art, Museums and Touch*, Manchester.
- Candlin, F. and R. Guins 2009, 'Introducing objects', *The Object Reader*, f. Candlin and R. Guins (eds), Abingdon, 1-18.
- Chatterjee, H. and R. Duhs 2010, 'Object Learning in Higher Education' <http://arts.brighton.ac.uk/research/cetld/learning-at-the-interface-museum-and-university-collaborations-conference-1-2-july-2010/case-studies/object-based-learning-in-higher-education>.
- Classen, C. 2006, 'Touch in the Museum', *The book of touch*, C. Classen (ed.), Oxford, 275-284.
- Clavir, M. 1994, 'Preserving Conceptual Integrity: Ethics and Theory' *Preventive Conservation Practice, Theory and Research*, Preprints of the Contributions to the Ottawa Congress, 12-16 September 1994, Roy, A. and P. Smith (eds), London, 53-7.
- Froggett, L, A. Farrier and K. Poursanidou 2011, *Who Cares? Museums, Health and Wellbeing Research Project: A Study of the Renaissance North West Programme*, University of Central Lancashire.
- Gallace, A. and C. Spence 2008, 'A Memory for Touch: The Cognitive Psychology of Tactile Memory', *The Power of ouch: Handling Objects in Museums and Heritage Contexts*, E. Pye (ed), Walnut Creek, CA, 163-186.
- Hein, H.S. 2007, 'The authority of objects; from regime change to paradigm shift', *Curator*, 50/51, 77-85.
- Lowenthal, D. 1985, *The Past is a Foreign Country*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Merriman, N. 2004, 'Involving the public in museum archaeology', *Public Archaeology*, N. Merriman, (ed), London, 85-108.
- Michalski, S. 1994. 'Sharing responsibility for conservation decisions'. In *Durability and Change: The Sciences, Responsibility and Cost of Sustaining Cultural Heritage*, Krumbein, W. E., Brimblecombe, P., Cosgrove, D. E. and Staniforth, S. (eds) 241-58. London: John Wiley and Sons.
- Muñoz Viñas, S. 2005. *Contemporary Theory of Conservation*, Oxford.
- Narkiss, I. and H. Tomlin, 2008. 'Close encounters: enabling access to museum collections' In *Access and Conservation*, Preprints of the Contributions to the London Congress, 15-19 September 2008. Saunders, D. Townsend, J. H. and Woodcock. S. (eds), London, 166-169.
- Narkiss, I. 2009, 'Is this Real? Authenticity, conservation and visitor experience' In *Art, Conservation, and Authenticities - Material, Concept, Context*. Post-prints of conference Held at the University of Glasgow, Scotland, 12-14 September 2007. Hermens, E. and Fiske, T. (eds), London, 237-245.
- Pearce, S. M. 1992. *Museum objects and Collections: A Cultural Study*, Leicester: University of Leicester.
- Piaget, J. and B. Inhelder 1958, *The Growth of Logical Thinking from Childhood to Adolescence*, New York.
- Pye, E. 2001. *Caring for the Past, Issues in Conservation for Archaeology and Museums*, London.
- Romanek, D. and B. Lynch 2008, 'Touch and the Value of Object Handling: Final Conclusions for a New Sensory Museology', *Touch in Museums: Policy and practice in Object Handling*, Oxford, 275-286.
- Spence, C. 2007, 'Making sense of touch: a multisensory approach to the perception of objects', *The Power of Touch: Handling Objects in Museums and Heritage Contexts*, E. Pye (ed), Wallnut Creek, CA, 45-61.
- Turkle, S. 2007, 'Introduction: The Things That Matter', *Evocative Objects: Things We Think With*, Cambridge, MA, 3-10.
- Were, G. 2008, 'Out of Touch? Digital Technologies, Ethnographic Objects and Sensory Orders', *Touch in Museums: Policy and practice in Object Handling*, Oxford, 121-134.
- Winnicott, D. W. 1971, *Playing and Reality*, London.

- תודות לחנה קיין-ברונושוויג ולדבורה קמרט-לנג על עזרתן הרבה בתוכן ובעריכה וליעל פורמן-נעמן בהבאת המאמר לפרסום.